

Discovering the causes of mental weakness among conscript soldiers: a sample of qualitative research

Alireza. Karimi¹, Zahra. Yousefi*², Hajar. Torkan³

1. PhD student, Department of Counseling, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Psychology, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

3. Assistant Professor, Department of Psychology, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Article type

Original research

Pages: 342-355

Corresponding Author's Info

Email: z.yousefi@khuif.ac.ir

Article history:

Received: 2022/06/19

Revised: 2022/11/13

Accepted: 2022/12/03

Published online: 2022/12/06

Keywords:

mental weakness, soldiers, qualitative research, military services.

ABSTRACT

Background and Aim: Military service is one of the important steps before entering the working life for many young men in Iran, who usually have many worries about it. Some of the concerns are related to the complaints that other soldiers have about this period. Therefore, this study was to discover the causes of mental weakness of service soldiers. **Method:** This study was conducted with a qualitative method and thematic analysis method (Clark and Bravan, 2006) in the year 1400-1401 in Isfahan city and in order to answer the question that the causes of mental weakness of conscript soldiers are. The statistical population was all conscript soldiers of Isfahan city, from whom 13 soldiers were selected based on the entry and exit criteria and were interviewed by targeted sampling method. The research tool was semi-structured interview. **Results:** The collected data were analyzed with the help of thematic analysis. The results showed four main categories: intrapersonal weaknesses (external sources of happiness, high expectations, negative motivation, low self-esteem), family component (causes related to one of the parents and causes related to family conditions), interpersonal causes (weakness communication skills, weakness in managing communication problems) 3) environmental causes (perception of military personnel's weakness in establishing authoritative communication, perception of the environment's indifference to the current needs of soldiers). **Conclusion:** According to the results, it can be said that a large part of the causes of mental weakness is related to their life history, which can be managed well in the beginning days of military service with the help of increasing skills and awareness, and helped their mental enrichment.

This work is published under CC BY-NC 4.0 licence.

© 2022 The Authors.

How to Cite This Article:

Karimi, A., Yousefi, Z., & Torkan, H. (2022). Discovering the causes of mental weakness among conscript soldiers: a sample of qualitative research. *jayps*, 3(2): 342-355

کشف علل ضعف روانی در بین سربازان خدمت نظام وظیفه: یک نمونه پژوهش کیفی

علیرضا کریمی^۱، زهرا یوسفی^{۲*} و هاجر ترکان^۳

۱. دانشجوی دکتری گروه مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران
۲. استادیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران
۳. استادیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

چکیده

زمینه و هدف: سربازی یکی از مراحل مهم پیش از ورود به زندگی شغلی برای بسیاری از پسران جوان در ایران است که معمولاً نسبت به آن نگرانی‌های فراوانی دارند. برخی از نگرانی‌ها مربوط به شکایت‌هایی است که سایر سربازان از این دوره دارند. از این رو این مطالعه به کشف علل ضعف روانی سربازان خدمت نظام وظیفه پرداخت. **روش پژوهش:** این مطالعه با روش کیفی و به روش تحلیل مضمون (کلارک و برون، ۲۰۰۶) در سال ۱۴۰۰-۱۴۰۱ در شهر اصفهان و به منظور پاسخگویی به این سؤال که علل ضعف روانی سربازان خدمت نظام وظیفه هستند انجام شد. جامعه آماری کلیه سربازان نظام وظیفه شهر اصفهان بودند که از بین آنان به روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع متجانس ۱۳ سرباز بر اساس ملاک‌های ورود و خروج انتخاب شدند و مورد مصاحبه قرار گرفتند. ابزار پژوهش مصاحبه نیمه ساختاریافته بود. **یافته‌ها:** داده‌های گردآوری شده به کمک تحلیل مضمون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج چهار مقوله اصلی را نشان داد ضعف‌های درون فردی (منابع بیرونی شادمانی، پرتوقعی، انگیزش منفی، عزت‌نفس پایین) مؤلفه خانوادگی (علل مربوط به یکی از والدین و علل مربوط به شرایط خانوادگی)، علل بین فردی (ضعف مهارت‌های برقراری ارتباط، ضعف در مدیریت مشکلات ارتباطی) علل محیطی (ادراک ضعف کادر نظامی در برقراری ارتباط مقتدرانه، ادراک بی‌توجهی محیط به نیازهای فعلی سربازان). **نتیجه‌گیری:** با توجه به نتایج می‌توان گفت سهم زیادی از علل ضعف روانی مربوط به سابقه زندگی آنان است که به‌خوبی در روزهای آغاز سربازی به کمک افزایش مهارت‌ها و آگاهی می‌توان این ضعف‌ها را مدیریت کرد و به غنای روانی آنان کمک کرد.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

صفحات: ۳۴۲-۳۵۵

اطلاعات نویسنده مسئول

ایمیل: z.yousefi@khuisf.ac.ir

سابقه مقاله

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۳/۲۹

تاریخ اصلاح مقاله: ۱۴۰۱/۰۸/۲۲

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۱/۰۹/۱۲

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۹/۱۵

واژگان کلیدی

ضعف روانی، سربازان، خدمت سربازی، تحلیل مضمون.

انتشار این مقاله به‌صورت دسترسی آزاد مطابق با CC BY-NC 4.0 صورت گرفته است. تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است.

شیوه استناد به این مقاله

کریمی، علیرضا، یوسفی، زهرا، و ترکان، هاجر. (۱۴۰۱). کشف علل ضعف روانی در بین سربازان خدمت نظام وظیفه: یک نمونه پژوهش کیفی. دوفصلنامه مطالعات روان‌شناختی نوجوان و جوان، ۳(۲): ۳۴۲-۳۵۵

مقدمه

یکی از مراحل ورودی به جامعه برای بیشتر جوانان پسر در ایران قبل و پس از حضور در تحصیلات دانشگاه، خدمت سربازی است (مولادوست، ابراهیمیان و امیرمظاهری، ۱۴۰۱)؛ این خدمت در ایران به طور متوسط برای اکثر جوانان حدود دو سال است؛ این دوران دوساله به زعم برخی جوانان، دورانی دشوار و سخت است که زندگی و روال زندگی آنان را به تاخیر می‌اندازد (قاسمی و علیپوریانی، ۱۳۹۹). اما به زعم بسیاری از بزرگسالان این دوران برای سازندگی شخصیت جوانان پسر لازم و ضروری است (واعظی‌نژاد و موسوی نقاب، ۱۳۹۹). به هر حال این دوره‌ی اجباری می‌تواند فرصت مناسبی برای خودسازی و خودشناسی بیشتر جوانان باشد. در همین راستا حضور در خدمت سربازی با فرصت‌ها و چالش‌هایی همراه است که یکی از مهمترین آن‌ها دغدغه‌ی فرماندهان و خانواده‌ها برای پیشگیری از هرگونه آسیب و حفظ سلامت جسمی و روانی آنان است (چنگی آشتیانی، آوخ کیسمی، جهانداری و راه‌نجات، ۱۴۰۱).

این دوره از ویژگی‌هایی برخوردار است از جمله دوری از خانواده، وقت شناسی دقیق، انجام تکالیف دشوار جسمانی متفاوت مثل کشیک‌های طولانی شبانه و روزانه در برج مراقبت به تنهایی، حضور با افراد مختلف در خوابگاه‌های شبانه‌روزی با فرهنگ‌های مختلف که همگی تاب‌آوری بالایی می‌طلبند. به هر حال تغییر در وضعیت جاری زندگی و روبه‌رو شدن با شرایط جدید و اجباری می‌تواند وضعیت روانشناختی خاصی را در فرد رقم بزند که مانع استفاده بهینه از موقعیت سربازی و فرصت‌هایی که پیش‌روی او می‌گذارد، گردد (کمالوند، کریمی‌طاهر و وثوقی، ۱۳۹۵)؛ این وضعیت می‌تواند شامل کاهش خلق و اضطراب شود که از آن به ضعف روانی^۱ یاد می‌شود (لی و همکاران، ۲۰۲۲). در ضعف روانی فرد علائمی همچون نشخوارهای فکری، افسردگی، اضطراب بالا، وسواس فکری و علائم جسمانی همچون خستگی، سردرد و مشکلات گوارشی را تجربه می‌کند که این دسته از علائم خود به تولید علائم دیگری منجر می‌گردد (بیشاپ و گاگنی، ۲۰۱۸) همچون

کاهش عزت‌نفس، پذیرش خود ضعیف، ضعف در تصمیم‌گیری و کاهش خودکارآمدی (ساویک، اکینسی و کلس، ۲۰۲۰). این مجموعه علائم خطر ناشی از ضعف روانی باعث می‌گردند تا فرد به موقعیت بدبین شده و از مواجهه با اقتضائات شرایط اجتناب کند. در ضعف روانی تحمل ابهام و تحمل بلا تکلیفی نیز مشکلی است که تحمل خدمت سربازی را برای فرد دشوارتر می‌سازد (چن، یائو و کوئیان، ۲۰۱۸). سربازی که دچار ضعف روانی می‌گردد می‌تواند برای هم‌قطاران و هم‌دوره‌ای‌های خود نیز مشکلاتی را رقم بزند زیرا این ضعف روانی با ضعف روابط بین فردی نیز مرتبط است (رانکی، بانرجی و لسی، ۲۰۲۰)؛ از سوی دیگر این حلت در سربازان می‌تواند موجب ادراکات غلط در آنان شده و باعث شود تا موقعیت‌های رایج زندگی روزمره در دوران سربازی پیچیده‌تر و ناراحت‌کننده‌تر دیده شود (وانکن و باگلس، ۲۰۰۸). در حالی که پژوهش‌ها نشان می‌دهد که خدمت سربازی می‌تواند نتایج مثبت زیادی نیز برای جوانان در پی داشته باشد برای مثال محبوب، قدیری، شاطری و تنهایی (۱۳۹۹) نشان دادند دانشجویانی که به خدمت سربازی رفته‌اند در خصیصه‌های مثبت همچون تحمل سختی‌ها، جوانمردی، مسئولیت‌پذیری، تقویت باورهای دینی و افزایش خود کنترلی نسبت به سایر دانشجویان در جایگاه بهتری قرار دارند. مولادوست، ابراهیمیان و امیرمظاهری (۱۴۰۱) طی پژوهشی نشان دادند که خدمت سربازی توانسته در اصلاح سبک زندگی، اصلاح عادت‌های غلط و بهبود روابط بین فردی موثر باشد. فیروزجائیان و جانمحمدی (۱۳۹۷) طی پژوهشی کیفی نشان دادند که سربازی کارکرد فردی و اجتماعی برای سربازان به همراه دارد؛ در عین حال مطالعات دیگر نشان می‌دهند که جوانان تا جای ممکن مایلند این رویداد اجباری را به خصوص از طریق دانشگاه رفتن به تاخیر بیندازند برای مثال اسکندری‌نژاد و غفاری (۱۴۰۱) نشان دادند که دانشجویان می‌کوشند تا جای ممکن سربازی را در حالت تعلیق نگه دارند؛ همچنین برخی پژوهشگران به

1. Psychastania

کنندگان از روش هدفمند استفاده شد و برای تعیین حجم نمونه اشباع داده‌ها مد نظر قرار گرفت که پس از هشت شرکت کننده مشاهده می‌شد. با این حال تعداد آزمودنی‌ها تا سیزده نفر افزایش یافت. ملاک ورود به این پژوهش عبارت بودند از تمایل به شرکت در مصاحبه، بودن در خدمت سربازی به هنگام مصاحبه، قرار داشتن در سه ماه اول خدمت سربازی، اجازه ضبط مصاحبه را بدهند. ملاک‌های خروج از پژوهش عبارت بودند از: ناتوانی در بیان تجارب، داشتن شرایط تسهیل کننده مانند دوران خدمت کوتاه‌تر به هر دلیل.

ابزار پژوهش

۱. **مصاحبه نیمه ساختاریافته:** به منظور گردآوری داده‌ها از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شد. سوالات مصاحبه بر اساس تجارب موجود و مرتبط با خدمت سربازی آماده شد. و پس از بررسی توسط سه متخصص و یک ارزیابی اولیه در یک مصاحبه مقدماتی مورد استفاده قرار گرفت. عناوین و موضوعاتی که بحث می‌شد یکسان بود و در بردارنده سوالاتی در مورد تجارب قبل و بعد سربازی، دلایل انتخاب حضور در خدمت سربازی، تجارب دردناک و شیرین دوران سربازی، چگونگی کنار آمدن با مشکلات و روابط بین فردی در سربازی بود. انتهای هر مصاحبه، از شرکت کننده‌ها درخواست می‌شد تا اگر مطلب دیگری را لازم می‌دانستند بیان کنند تا مطلب مهم دیگری از قلم نیافتد. با این حال سوالات اجباری نبودند و شرکت کننده‌ها می‌توانستند به هر کدام از سوالات که تمایل دارند پاسخ دهند. همه مصاحبه‌ها ضبط می‌شد. علاوه بر ضبط صدا، یادداشت برداری نیز صورت گرفت. کار دیگری که برای درک صحیح گفته‌های شرکت کننده‌ها صورت می‌گرفت این بود که غالباً گفته‌های آن‌ها به طور خلاصه بازگو می‌شد و از آن‌ها خواسته می‌شد تا صحت درک گفته‌های‌شان را تایید کنند. مصاحبه‌ها در محیط پادگان و در نقطه دنجی که مسئولین در اختیار پژوهش‌گر قرار داده بودند انجام می‌شد. مدت زمان طول کشیدن آن‌ها نیز بین ۴۵ تا ۵۰ دقیقه بود.

مطالعات سلامت روان در بین سربازان پرداخته‌اند؛ برای مثال صدری دمیرچی و صمدی‌فرد (۱۳۹۷) نشان دادند که باورهای غیرمنطقی، ذهن آگاهی و اجتناب شناختی می‌تواند رفتارهای خودکشی را در بین سربازان را تحت تاثیر قرار دهد.

به هر حال طبق بررسی‌های انجام شده تا کنون مطالعه چاپ شده‌ای به موضوع علل ضعف روانی سربازان خدمت نظام وظیفه نپرداخته است. از این رو پژوهش حاضر بر آن بود تا به سنت کیفی مشخص کند که به چه دلیل یا دلایلی سربازان دچار ضعف روانی می‌شوند. علت انتخاب این سنت پژوهشی آن بود که تجربه عمیق سربازان در زمینه ضعف روانی بررسی گردد تا از این رهگذر بهتر بتوان در رفع علل ایجاد ضعف روانی مداخله کرد در واقع با آشکار شدن علل، متولیان زندگی بهینه در خدمت سربازی، بهتر می‌توانند مداخلات لازم را تدوین نمایند. نتیجه چنین پژوهشی در تدوین بسته‌های بهبود و غنی‌سازی روانی همچنین در تهیه بسته‌های درمانی و کاهش مسائل روانی سربازان موثر خواهد بود. از این رو این پژوهش بر آن بود که به این سؤال پاسخ دهد علل ضعف روانی سربازان چیست؟

روش پژوهش

با توجه به اینکه موضوع این پژوهش بررسی علل ضعف روانی سربازان بود، به این ترتیب این پژوهش از نوع کیفی و از نوع تحلیل مضمون بود این روش زمانی استفاده می‌شود که هیچ نظریه از پیش موجودی وجود ندارد (ویسمرادی، تورن و بونداس، ۲۰۱۳). در مطالعه حاضر، به این مطلب اذعان شده است که دانش تا حدی در بافت اجتماعی مصاحبه بناسازی می‌شود به این ترتیب، معنایی که گفتار به دنبال انتقال دهی آن است در گفتگویی که بین مصاحبه‌گر و مصاحبه‌شونده شکل می‌گیرد، تولید می‌شود و هم فرستنده و هم گیرنده برای تولید معنا با هم همیاری می‌نمایند. در پژوهش حاضر محیط پژوهش کلیه سربازان شهر اصفهان بودند. پژوهش حاضر از نوع کیفی بود. بنابراین شرکت کنندگان پژوهش به شکل هدفمند از بین کسانی انتخاب شدند که در شهر اصفهان مشغول گذران سربازی بودند. برای انتخاب شرکت

روش اجرای پژوهش

جهت افزایش صحت و استحکام داده‌ها از ارزیابی مقبولیت^۲، انتقال‌پذیری و تناسب^۳، تصدیق و تأیید^۴، و اطمینان و اثبات^۵ استفاده شد (پولیت و بک، ۲۰۰۶). برای ارزیابی مقبولیت داده‌ها، نتایج تجزیه و تحلیل به سایر اعضا تیم تحقیق (استاد راهنما و مشاور) ارائه و از نظرات تکمیلی و انتقادی آنان استفاده شد. همچنین متن دست‌نوشته مصاحبه‌ها و درون‌مایه‌های استخراج‌شده در اختیار مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت تا بررسی کنند آیا متن مصاحبه و درون‌مایه‌ها، انعکاس تجارب آن‌ها است یا خیر. برای افزایش انتقال‌پذیری و تناسب، نمونه‌های متناسب یعنی سربازان دارای ملاک‌های ورود برای شرکت در مطالعه انتخاب شدند، مشارکت‌کنندگان و مراحل مطالعه به‌خوبی توصیف و امکان‌حسابرسی مستندات مطالعه فراهم گردید. جهت تصدیق و تأیید یافته‌ها از دو صاحب‌نظر در زمینه پژوهش‌های کیفی و روانشناسی درخواست شد گزارش‌ها و دست‌نوشته‌ها را مرور کرده، یافته‌های خود را بیان کنند تا میزان تشابه در نتیجه‌گیری‌ها مشخص شود. برای کمک به اطمینان و ثبات، داده‌ها در اختیار دو پژوهشگر دارای تجربه در زمینه مطالعات کیفی که ارتباطی با پژوهش نداشتند قرار گرفت تا مشخص شود که آن‌ها نیز به همان نتایجی که محقق دست یافته می‌رسند یا خیر.

یافته‌ها

در این پژوهش همه شرکت‌کنندگان سربازان جوان بودند و میانگین سنی آنان ۲۲/۸ سال بود. به منظور تحلیل داده‌ها و با توجه به اینکه روش پژوهش تحلیل مضمون بود از روش شش مرحله‌ای براون و کلارک (۲۰۰۶) به شرح زیر استفاده شد: (۱) آشنا شدن با داده‌ها، (۲) تولید کدهای اولیه، (۳) جستجوی مقوله‌ها، (۴) بررسی مقوله‌ها، (۵) تعریف و نام‌گذاری مقوله‌ها و (۶) آماده‌سازی گزارش. این پژوهش یک نوع از تحلیل استقرایی را گزارش می‌کند. یعنی بر تجارب پاس‌خگویان تمرکز داشت و مطالعه بر اساس اصول مربوط به پژوهش‌های استقرایی استوار

می‌گردد. افزون بر این، تحلیل یک رویکرد معنایی را در پیش‌گرفت یعنی مضامین از روی «معانی آشکار یا سطحی داده‌ها» شناسایی شده است (براون و کلارک، ۲۰۰۶). در این پژوهش همه شرکت‌کنندگان سربازان جوان بودند و میانگین سنی آنان ۲۲/۸ سال بود. به منظور تحلیل داده‌ها و با توجه به اینکه روش پژوهش تحلیل مضمون بود از روش شش مرحله‌ای براون و کلارک (۲۰۰۶) به شرح زیر استفاده شد: (۱) آشنا شدن با داده‌ها، (۲) تولید کدهای اولیه، (۳) جستجوی مقوله‌ها، (۴) بررسی مقوله‌ها، (۵) تعریف و نام‌گذاری مقوله‌ها و (۶) آماده‌سازی گزارش. این پژوهش یک نوع از تحلیل استقرایی را گزارش می‌کند. یعنی بر تجارب پاس‌خگویان تمرکز داشت و مطالعه بر اساس اصول مربوط به پژوهش‌های استقرایی استوار می‌گردد. افزون بر این، تحلیل یک رویکرد معنایی را در پیش‌گرفت یعنی مضامین از روی «معانی آشکار یا سطحی داده‌ها» شناسایی شده است (براون و کلارک، ۲۰۰۶).

در کل از مصاحبه‌های بعمل آمده چهار مقوله فراگیر استخراج شد که عبارت بودند از: نتایج چهار مقوله اصلی را نشان داد ضعف‌های درون فردی (منابع بیرونی شادمانی پرتوقعی، انگیزش منفی، عزت‌نفس پایین) مولفه‌ی خانوادگی (علل مربوط به یکی از والدین علل مربوط به شرایط خانوادگی)، علل بین فردی (ضعف مهارت‌های برقراری ارتباط، ضعف در مدیریت مشکلات ارتباطی) (۳) علل محیطی (ادراک ضعف کادر نظامی در برقراری ارتباط مقتدرانه، ادراک بی‌توجهی محیط به نیازهای فعلی سربازان). که در ادامه به تفصیل به تبیین و توضیح آن‌ها پرداخته شد.

4. Conformability
5. Dependability

2. Credibility
3. Transferability

جدول ۱. مقوله‌بندی مرتبه اول، سازمان‌دهنده و هسته‌ای علل ضعف روانی سربازان

مقوله‌بندی مرتبه اول	مقوله‌بندی سازمان‌دهنده	مقوله‌بندی هسته‌ای
باور به جشن‌ها موجب شادی	منابع شادمانی بیرونی نه	درون فردی
باور به داشتن پول موجب شادی	درونی	
باور به داشتن پارتی موجب شادی		
باور به داشتن مرخصی موجب شادی		
ناراحتی بر اثر شکسته شدن غرور	پرتوقعی	
انتظار تنظیم قوانین بر اساس ویژگی‌ها و خواسته‌های سرباز		
ناتوانی برای پذیرش وظایف سربازی		
انتظار تشویق مخصوص		
آمدن به سربازی برای مشکلات حقوقی	داشتن انگیزش منفی	
آمدن به سربازی از ترس والدین		
آمدن به سربازی برای فرار از مشکلات خانوادگی		
آمدن به سربازی برای غیبت نخوردن		
نیاز عاطفی شدید	ناتوانی از تنظیم هیجان	
تعذب ناشی از میل جنسی		
سرزنش خود		
نشخوار فکری درباره‌ی مشکلات		
مقایسه خود با دیگران		
عدم هدفمندی		
عدم پیش بینی صحیح از شرایط سربازی	ناتوانی در پذیرش شرایط	
ناتوانی در پذیرش وظایف سربازی		
ترس از آگاهی دیگران از مشکلات خانوادگی	عزت‌نفس پایین	علل خانوایی
ترس از آگاهی دیگران از بی‌پولی		
داشتن عادت‌های غلط		
جدا شدن والدین	علل مربوط به والدین	
بیماری پدر		
داشتن پدر سخت‌گیر		
داشتن مادر بیمار		
فقر مالی	علل مربوط به شرایط خانواده	
فقر فرهنگی		
ناتوانی از شروع ارتباط	ضعف مهارت‌های برقراری	علل بین فردی
ناتوانی از حفظ ارتباط	ارتباط	
ناتوانی از تشخیص مرزها		
ضعف در عملکرد تاملی		
پرخاشگری	ضعف مدیریت مشکلات	
فقدان جراتمندی	ارتباطی	
دوری کردن از دیگران		
ادراک تحقیر شدن توسط کادر	ادراک ضعف کادر در برقراری	علل محیطی
ادراک پارتی بازی توسط کادر	ارتباط مقتدرانه	
ادراک دهن بین بودن کادر		
ادراک بی‌توجهی به آموزش مهارت‌های شغلی	ادراک بی‌توجهی محیط به	
ادراک بی‌توجهی به آموزش مهارت‌های روانشناختی	نیازهای فعلی سربازان	
ادراک بی‌توجهی به فرصت موجود برای آینده سازی جوانان		

۱. ضعف‌های درون فردی

تحلیل مضمون مصاحبه با سربازان نشان داد که یکی از مقوله‌های هسته‌ای در ضعف روانی سربازان، ضعف‌های درون فردی است علت انتخاب این عنوان آن بود که این سربازان به نکاتی در زندگی روزمره خویش در سربازی اشاره می‌کردند که نشان می‌داد آن‌ها از ضعف‌های روانی درون فردی رنج می‌برند که شامل مقوله‌های سازمان دهنده‌ی زیر بود:

- منابع بیرونی شادمانی که نشان می‌داد سربازان برای شاد شدن وابسته به وقوع رویدادهای بیرونی هستند که شامل چهار مقوله‌ی پایه بود: باور به وقوع جشن برای شادمانی، باور به داشتن پول برای شادمانی، باور به داشتن پارتی برای شادمانی و باور به مرخصی عامل شادمانی. «اگر جشن اعیاد باشه یا مرخصی بدن حال آدم خوب میشه»

«کسایی اینجا خوشحالن که پول دارن میتونن حال بکنن یا پارتی دارن و اینجا هوشون را دارن»

- پرتوقعی در این مقوله‌ی هسته‌ای نشان داد که برخی سربازان بیش از سایر سربازان دچار ضعف روانی شوند این مقوله‌ی سازمان دهنده شامل این مقولات پایه‌ای زیر بود:

ناراحتی بر اثر شکسته شدن غرور
«برخورد سربازان بالاتر باعث میشه غرور آدم بشکنه نمیدونن با هر کی چه برخوردی بکنند من اصلا این برخوردها را قبلا در خانواده‌ام ندیدم»
انتظار تنظیم قوانین بر اساس ویژگی‌ها و خواسته‌های سرباز

«من یه تحصیل کرده فوق لیسانس هستم نباید همه را قاطی هم بریزند و بلید با هر کی متناسب با شرایطش رفتار بشه»

ناتوانی برای پذیرش وظایف سربازی

«خیلی سخته اینجا از چیزی که انتظارش را داشتم خیلی سخت تره، رزم شبانه، مانورهای جنگی و شیفت شب...»
انتظار تشویق مخصوص

«بسته به شرایطی که هر سرباز داره باید تشویق مخصوصی براش در نظر گرفته بشه من در خانواده‌ام خیلی مورد توجه پدر و مادرم بودم»

- انگیزش منفی دیگر مقوله‌ی سازمان دهنده در این مقوله‌ی هسته‌ای بود که نشان می‌داد که این سربازان بیش از آنکه برای آمدن به سربازی انگیزه مثبت یا خنثی داشته باشند انگیزش منفی داشتند یعنی به علت ترس از مشکلات به سربازی آمده بودند. این مقوله‌ی سازمان دهنده شامل مقولات پایه‌ای زیر بود:

آمدن به سربازی برای مشکلات حقوقی

«بهم میگفتن اگه نری سربازی به مشکل میخوری یه جا کارت گیر میکنه به کارت پایان خدمت اونوقت بیچاره‌ای»

آمدن به سربازی از ترس والدین

«بابام بهم می‌گفت نری سربازی این کار و اون کار را برات نمیکنم منم دیدم باید بیام»

آمدن به سربازی برای فرار از مشکلات خانوادگی

«پدر و مادرم از هم جدا شده بودند خیلی مشکل توی خونه داشتم گفتم بذار بیام سربازی»

آمدن به سربازی برای غیبت نخوردن

«دیدم نیام سربازی و دفترچه خدمت را پر نکنم خیلی برام مشکل ساز میشه و غیبت می‌خورم»

- ناتوانی از تنظیم هیجان دیگر مقوله در ضعف روانی ناشی از علل فردی بود که نشان می‌دهد سربازان پیش از ورود به سربازی به روش‌های سازگار تنظیم هیجان مسلط نشده‌اند و طبیعتاً پس از ورود به دوره‌ی نظام وظیفه بیشتر دچار مشکل شده‌اند این مقوله سازمان دهنده شامل مقولات پایه‌ای زیر بود:

نیاز عاطفی شدید

«دل‌م برای خانواده‌ام تنگش شده، نگران مامان و خواهرم هستم، خودم احساس تنهایی می‌کنم و دوست مناسبی پیدا نکردم»

تعذب ناشی از میل جنسی

«به شدت میل جنسی و نیازهای عاطفی اذیتم میکنه»

سرزنش خود

«خیلی خودم را سرزنش می‌کنم که چرا وضعم اینه، چرا اوضاعم بهتر نمیشه»

نشخوار فکری درباره‌ی مشکلات

«همش با خودم فکر می‌کنم چرا بلبام پول نداره چرا مثل بقیه نیستم، آیندم چی میشه»

مقایسه‌ی خودم با دیگران

«بقیه را میبینم خونوشن نزدیکه، پول دارند میتونن برن بگردن، خوش باشن...»

عدم هدفمندی

«از خودم میپرسم بعد از سربازی چی میشه، بلا تکلیفم،

کار و شغلم، اوضاع زندگیم، وضعیت مامان و خواهرم»

-*ناتوانی در پذیرش شرایط دیگر مقوله‌ی سازمان دهنده*

در مقوله‌ی هسته‌ای علل فردی ضعف روانی بود که نشان

می‌داد سربازان درک مناسبی از دوران سربازی ندارند از

این رو توقعاتی در آنان ایجاد می‌شود که مسیر سربازی را

برای آنان دشوارتر می‌کند این مقوله‌ی سازمان دهنده

شامل مقولات پایه‌ای زیر بود

-*عدم بینش صحیح از شرایط سربازی.*

«دوست داشتم پیام سربازی؛ فکر می‌کردم هیجانان

زیادی را تجربه کنم، خیلی سخت‌تر چیزی بود که فکر

می‌کردم، فکر می‌کردم خیلی خوش میگذره»

ناتوانی در پذیر وظایف سربازی

«نوع خدمت کردن باید متناسب با تحصیلات و سن باشد

و شرایط فرهنگی و خانوادگی آخه اینجا همه در هم

هستند. نوع رفتار هم باید متناسب باشد من که یکم

صدای بلند و تحقیر در زندگی‌ام ندیده‌ام اینجا برایم این

مدل حرف زدن ساخته دوری زیاد از خانواده هم مشکل

آفرین است»

-*عزت‌نفس پایین دیگر مقوله سازمان دهنده در این مقوله*

هسته‌ای بود که نشان می‌داد این سربازان در خود

ارزشمندی به بلوغ نرسیده‌اند از این رو دچار ضعف روانی

بودند این مقوله‌ی سازمان دهنده شامل مقوله‌های پایه‌ای

زیر بود:

ترس از آگاهی دیگران از مشکلات خانوادگی

«در ضمن منم بچه طلاق بودم و نگاه مردم به خانواده ما

بد بود و همراه با تحقیر و حقارت پدر معتاد و مادر مطلقه

و یه خواهر کوچک و نمی‌خواستیم کسی بدونه و بفهمه»

ترس از آگاهی دیگران از بی‌پولی

«حالا که کلی فکر بد دارم خانواده، پدر مریضم بی‌پولی

همه باعث شده پر عقده بشم»

۲. مولفه‌ی خانوادگی

یکی از مقوله‌های هسته‌ای مستخرج از داده‌ها مولفه‌های

خانوادگی در ضعف روانی سربازان بود که نشان می‌داد

بخشی از ضعف روانی سربازان مربوط به خانواده‌های آنان

است این مقوله‌ی سازمان دهنده شامل مقولات پایه‌ای

زیر بود: علل مربوط به والد و علل مربوط به شرایط

خانواده.

-*علل مربوط به والد یکی از مقوله‌های سازمان دهنده‌ی*

در این مقوله‌ی هسته‌ای بود که نشان میداد بخشی از

ضعف روانی سربازان مربوط به خانواده آنان بود و

گذشته‌ای که آنان در خانواده تجربه کرده بودند این مقوله

شامل مقولات پایه‌ای زیر بود:

جداد شدن والدین

«مادرم طلاق گرفته بود و رابطه داخل خانه ما خیلی

داغون بود.»

بیماری پدر

«پدرم مریضه و بی‌پول»

پدر خیلی سخت‌گیر و مادر بیمار

«مادرم وسواس داشت و پدرم هم خیلی سخت‌گیر بود»

پدر معتاد

«پدرم معتاد بود و اصلا نمی‌شد بهش اعتماد کرد. بخوام

درستر بگم من بدبخت عالم بودم»

-*علل مربوط به شرایط خانوادگی دیگر مقوله‌ی سازمان*

دهنده در این مقوله‌ی هسته‌ای بود که نشان می‌داد این

سربازان در شرایط خانوادگی‌ای به سر می‌برده‌اند که در

ضعف روانی آنان نقش داشته است و شامل کدهای پایه‌ی

زیر بود:

فقر مالی

«تک پسر هستیم. پدرم ۶۷ ساله و مادرم ۵۹ سالشون

است. پدر کشاورز و دیگه مانند قبل نمی‌تواند کار کند و

مادرم هم در کارها مثل قبل به پدرم کمک می‌کند. از دار

دنیا ۴ تا گاو دارند و ۱۲ تا گوسفند و چند تایی مرغ و

خروس و کلا سطح زندگی در روستا متوسط است ولی

نسبت به شهر خیلی فقیریم اصلا نمی‌شه مقایسه کرد»

فقر فرهنگی

«نگاه مردم به خانواده ما بد بود و همراه با تحقیر و

حقارت، پدر معتاد و مادر مطلقه و یه خواهر کوچک،

ترحم و رفت آمد زیادی فامیل در اطراف خانواده ما و

«چون گذشته تلخ و ناهنجاری داشتم و خانواده خوبی ندارم به خودم اجازه نمیدم خیلی چیزها را بگم یا راحت حرفم را بزنم»

در وی کردن از دیگران

«از بیان نظر در جمع می‌ترسم و حرفم را نمی‌توانم بزنم، جرات ورز نیستم و از حقم نمی‌توانم دفاع کنم و زیر بار زور می‌روم»

علل محیطی

علل محیطی ضعف روانی سربازان یکی دیگر از مقوله‌های هسته‌ای بود که از مصاحبه‌ها استخراج شد و نشان داد که محیط سربازی و جو روانی حاکم بر آن نیز می‌تواند ضعف روانی را تشدید کند و یا ایجاد نماید این مقوله‌ی هسته‌ای شامل مقولات سازمان دهنده زیر بود:

– ادراک ضعف کادر نظامی در برقراری ارتباط مقتدرانه یکی از مقولات سازمان دهنده در این مقوله بود که نشان می‌داد جوانان به عوض ادراک اقتدار بیشتر ادراک تحقیر از جانب بالادست را دارند که شامل مقولات پایه‌ای زیر بود:

تحقیر شدن

«یکی دو نفر با ما مثل برده رفتار می‌کنند»

ادراک پارتی بازی

«من هیچ پارتی ندارم و این موضوع باعث میشه احساس بدبختی بکنم»

ادراک دهن بین بودن مافوق

«یه عده هم زبان چرب و نرم دارند که ماهم نداری»

– ادراک بی‌توجهی محیط به نیازهای فعلی سربازان یکی دیگر از کدهای سازمان دهنده در این کد هسته‌ای این بود که سربازان احساس می‌کردند دو سال از زندگی آنان در سربازی طی می‌شود و پس از سربازی از مهارت‌های شغلی و زندگی لازم برای اداره‌ی یک زندگی برخوردار نیستند این مقوله‌ی سازمان دهنده شامل کدهای پایه‌ای زیر بود:

ادراک بی‌توجهی به آموزش مهارت‌های شغلی

«ای کاش تو این دوره مهارت‌های یه حرفه را یاد می‌گرفتم که بعدش بلا تکلیف نباشم»

ادراک بی‌توجهی به مهارت‌های روانشناختی

سرگرمی مادرم فضای مجازی و پیام زیاد با مردها که اعصابم خورد می‌شد»

علل بین فردی

یکی از مقوله‌های هسته‌ای مستخرج از داده‌ها در ضعف روانی سربازان علل بین فردی بود که نشان می‌داد آنان در ایجاد و حفظ روابط بین فردی در دوران سربازی که فقدان خانواده احساس می‌شود مشکل دارند. این مقوله‌ی هسته‌ای شامل مقولات سازمان دهنده‌ی ضعف مهارت‌های برقراری ارتباط و ضعف مدیریت مشکلات ارتباطی بود.

– ضعف مهارت‌های برقراری ارتباط یکی از مقولات سازمان دهنده در این مقوله‌ی هسته‌ای بود که نشان می‌داد ناتوانی در برقراری ارتباط مناسب می‌تواند در ضعف روانی سربازان نقش مهمی داشته باشد که شامل مقولات پایه‌ای زیر بود:

ناتوانی از شروع رابطه

«از آدم‌های جدیدی که قرار باهاشون باشم و می‌ترسیدم چون مطمئن بودم»

ناتوانی از حفظ رابطه

«بعضیا واقعا نمیدونم چطور رفتار کنند یه کم بهشون بخندی میخوان روی کولت سوار بشن برای همین تنها میمونم»

عدم تشخیص مرزها

«مافوق احترامت را نگه نمیداره و یه جور حرف میزنه که غرورت میشکنه»

ضعف در عملکرد تاملی

«اینجا آدمای پولدار که میتونن حال و حول کنن و پارتی دارند خیلی راحتند»

– ضعف در مدیریت مشکلات ارتباطی دیگر مقوله‌ی سازمان دهنده در این مقوله‌ی هسته‌ای بود که نشان می‌داد سربازان در حل مسائل ارتباطی خود به روش‌های سالم‌تر آشنا نیستند این مقوله‌ی سازمان دهنده شامل مقولات پایه‌ای زیر بود:

پرخاشگری

«بعضیا وقتا نمیدونم چه برخوردی با دیگران داشته باشم و پر از خشم و کینه میشم»

جرات‌مندی

عامل در ایجاد رفتار پرخطر در بین سربازان عوامل روانشناختی است.

به هر حال تحلیل مضمون مصاحبه با سربازان نشان داد که یکی از مقوله‌های هسته‌ای در ضعف روانی سربازان، ضعف‌های درون فردی است علت انتخاب این عنوان آن بود که این سربازان به نکاتی در زندگی روزمره خویش در سربازی اشاره می‌کردند که نشان می‌داد آن‌ها از ضعف‌های روانی درون فردی رنج می‌برند که شامل مقوله‌های سازمان دهنده‌ی زیر بود:

مقوله سازمان دهنده منابع بیرونی شادمانی که نشان می‌داد سربازان برای شاد شدن وابسته به وقوع رویدادهای بیرونی هستند که شامل چهار مقوله‌ی پایه بود: باور به وقوع جشن برای شادمانی، باور به داشتن پول برای شادمانی، باور به داشتن پارتی برای شادمانی و باور به مرخصی عامل شادمانی؛ علی می‌گوید: «اگر جشن اعیاد باشه یا مرخصی بدن حال آدم خوب میشه»؛ حسام می‌گوید: «اگر کسایی اینجا خوشحالن که پول دارن میتونن حال بکنن یا پارتی دارن و اینجا هوشون را دارن»؛ مقوله سازمان دهنده‌ی دیگر پرتوقعی در این مقوله‌ی هسته‌ای نشان داد که برخی سربازان بیش از سایر سربازان دچار ضعف روانی می‌شوند چون پرتوقع‌تر هستند این مقوله‌ی سازمان دهنده شامل این مقولات پایه‌ای بود: ناراحتی بر اثر شکسته شدن غرور احمد می‌گوید: «برخورد سربازان بالاتر باعث میشه غرور آدم بشکنه نمیدونن با هر کی چی برخوردی بکنند من اصلا این برخوردها را قبلا در خانواده‌ام ندیدم»، انتظار تنظیم قوانین بر اساس ویژگی‌ها و خواسته‌های سرباز، حمید می‌گوید: «من یه تحصیل کرده فوق لیسانس هستم نباید همه را قاطی هم بریزند و باید با هرکی متناسب با شرایطش رفتار بشه» ناتوانی برای پذیرش وظایف سربازی، سبحان می‌گوید: «خیلی سخته اینجا از چی که انتظارش را داشتم خیلی سخت تره، رزم شبانه، مانورهای جنگی و شیفت شب...»؛ سهند می‌گوید: انتظار تشویق مخصوص: «بسته به شرایطی که هر سراز داره باید تشویق مخصوصی براش در نظر گرفته بشه من در خانواده‌ام خیلی مورد توجه پدر و مادرم بودم». این نتیجه‌ی مستخرج با یافته‌های پیشین همسو است که نشان داده‌اند منابع

«اگر اینجا در زمینه‌ی روانشناختی در حوزه مهارت‌های کنترل و رشد هیجانات و کنترل ذهن و معنویت آموزش‌هایی بدن خیلی عالی میشه»

ادراک بی‌توجهی محیط سربازی به فرصت موجود

«کاش شرایط ما را درک می‌کردند آموزش‌های می‌دادند که اول یکم حالمون خوب شود فکر و احساس خیلی اذیتم می‌کنه و مهمتر یه آموزشی که فردا بتوانیم باهش ۴ ریال پول در بیاریم خوب بودن با هم، حرف زدن تو جمع، بتولنی حقتو بگیری، حالتو بتولنی خوب کنی، خلاصه که کاش از این فرصت استفاده‌های بهتر و بیشتری می‌شد»

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر برآن بود که تا با کمک سنت پژوهش کیفی به واکاوی علل ضعف روانی در بین دانشجویان بپردازد. از این رو به کمک روش تحلیل مضمون کلارک و براون (۲۰۰۶) داده‌های حاصل از مصاحبه نیمه ساختار یافته با سیزده سرباز تحلیل شد و چهار مقوله هسته‌ای استخراج شد: ضعف‌های درون فردی (منابع بیرونی شادمانی پرتوقعی، انگیزش منفی، عزت‌نفس پایین) مولفه‌ی خانوادگی (علل مربوط به یکی از والدین علل مربوط به شرایط خانوادگی)، علل بین فردی (ضعف مهارت‌های برقراری ارتباط، ضعف در مدیریت مشکلات ارتباطی) علل محیطی (ادراک ضعف کادر نظامی در برقراری ارتباط مقتدرانه، ادراک بی‌توجهی محیط به نیازهای فعلی سربازان).

تا کنون پژوهشی چاپ شده به مطالعه‌ی علل ضعف روانی نپرداخته‌اند که بتوان همسویی و ناهم‌سویی را بررسی کرد اما به هر حال پژوهش‌ها وضعیت سربازان را بررسی کرده است برای مثال محجوب و همکاران (۱۳۹۹) شکل‌گیری خصیصه‌های مثبت بعد از دروان سربازی را نشان دادند. مولادوست و همکاران (۱۴۰۱) اصلاح سبک زندگی و عادات غلط بعد از سربازی را نشان دادند. فیروزجائیان و جانمحمدی (۱۳۹۷) بهبود کارکرد فردی و اجتماعی در بین سربازان را نشان دادند؛ از سوی دیگر اسکندری‌نژاد و غفاری (۱۴۰۱) نشان دادند که دانشجویان می‌کوشند تا جای ممکن سربازی را به تعویق بیندازند و علی‌خاصی و ابراهیمی (۱۴۰۰) نشان دادند که مهمترین

اذیتم میکنه» سرزنش خود؛ سبحان می‌گوید: «خیلی خودم را سرزنش می‌کنم که چرا وضعم اینه، چرا اوضاعم بهتر نمیشه»، نشخوار فکری درباره‌ی مشکلات: «همش با خودم فکر می‌کنم چرا بابام پول نداره چرا مثل بقیه نیستم، آیندم چی میشه»، مقایسه‌ی خودم با دیگران، مجید می‌گوید: «بقیه را میبینم خونوشن نزدیکه، پول دارند میتونن برن بگردن، خوش باشن...»، عدم هدفمندی: جواد می‌گوید: «از خودم میپرسم بعد از سربازی چی میشه، بلا تکلیفم، کار و شغلم، اوضاع زندگیم، وضعیت مامان و خواهرم». این یافته‌ها نیز با یافته‌ی پالوس، ونوردن، نورتن و شارپ (۲۰۱۶) همسو است که نشان دادند عدم تنظیم هیجانی با حالات نوروتیک ارتباط معنادار دارد.

ناتوانی در پذیرش شرایط دیگر مقوله‌ی سازمان دهنده در مقوله‌ی هسته‌ای علل فردی ضعف روانی بود که نشان می‌داد سربازان درک مناسبی از دوران سربازی ندارند از این رو توقعاتی در آنان ایجاد می‌شود که مسیر سربازی را برای آنان دشوارتر می‌کند این مقوله‌ی سازمان دهنده شامل مقولات پایه‌ای زیر بود: عدم بینش صحیح از شرایط سربازی، محمد می‌گوید: «دوست داشتم پیام سربازی؛ فکر می‌کردم هیجانانگیز بودی را تجربه کنم، خیلی سخت‌تر چیزی بود که فکر می‌کردم، فکر می‌کردم خیلی خوش میگذره»، ناتوانی در پذیرش وظایف سربازی، سعید می‌گوید: «نوع خدمت کردن باید متناسب با تحصیلات و سن باشد و شرایط فرهنگی و خانوادگی آخه اینجا همه در هم هستند. نوع رفتار هم باید متناسب باشد من که یکم صدای بلند و تحقیر در زندگی ام ندیده ام اینجا برایم این مدل حرف زدن سخته-دوری زیاد از خانواده هم مشکل آفرین است». این یافته نیز با یافته‌ی کاتی و گیوری (۲۰۱۶) که نشان دادند پرتوقعی و انحرافات شناختی در پذیرش شرایط اخلاص ایجاد می‌کند هماهنگ است.

عزت نفس پایین دیگر مقوله سازمان دهنده در این مقوله هسته‌ای بود که نشان می‌داد این سربازان در خود ارزشمندی به بلوغ نرسیده‌اند از این رو دچار ضعف روانی بودند این مقوله‌ی سازمان دهنده شامل مقوله‌های پایه‌ای زیر بود: ترس از آگاهی دیگران از مشکلات خانوادگی؛

شادی بیرونی، پرتوقعی، عدم پذیرش تجربه یا اجتناب تجربه‌ای با علائم ضعف روانی مرتبط است از جمله با یافته‌های جاکوبسون و نیومن (۲۰۱۴) و باردین و فیرگوس (۲۰۱۶) مبنی بر ارتباط بین اجتناب تجربه‌ای با افسردگی و اضطراب همسو است و یافته‌های ونگ، لو، جیانگ و سانگ (۲۰۱۷) که نشان دادند منابع بیرونی شادی و پرتوقعی مانع شادمانی است همسو است. انگیزش منفی دیگر مقوله سازمان دهنده در این مقوله‌ی هسته‌ای بود که نشان می‌داد که این سربازان بیش از آنکه برای آمدن به سربازی انگیزه مثبت یا خنثی داشته باشند انگیزش منفی داشتند یعنی به علت ترس از مشکلات به سربازی آمده بودند. این مقوله سازمان دهنده شامل مقوله پایه‌ای زیر بود: آمدن به سربازی برای مشکلات حقوقی

حسام می‌گوید: «بهم میگفتن اگه نری سربازی به مشکل میخوری یه جا کارت گیر میکنه به کارت پایان خدمت اونوقت بیچاره‌ای»، آمدن به سربازی از ترس والدین، حسن می‌گوید: «بابام بهم می‌گفت نری سربازی این کار و اون کار را برات نمیکنم منم دیدم باید پیام»؛ آمدن به سربازی برای فرار از مشکلات خانوادگی، سجاد می‌گوید: «پدر و مادرم از هم جدا شده بودند خیلی مشکل توی خونه داشتم گفتم بذار پیام سربازی»؛ آمدن به سربازی برای غیبت نخوردن علی می‌گوید: «دیدم پیام سربازی و دفترچه خدمت را پر نکنم خیلی برام مشکل ساز میشه و غیبت می‌خورم». این یافته نیز با نظر ملونی، ساتیزان و بیلاک (۲۰۱۴) که نشان دادند انگیزش می‌تواند شناخت‌ها و هیجانانگیز را تحت تاثیر قرار دهد همسو است.

مقوله‌ی سازمان دهنده‌ی ناتوانی از تنظیم هیجان دیگر مقوله در ضعف روانی ناشی از علل فردی بود که نشان می‌دهد سربازان پیش از ورود به سربازی به روش‌های سازگار تنظیم هیجان مسلط نشده‌اند و طبیعتاً پس از ورود به دوره نظام وظیفه بیشتر دچار مشکل شده‌اند این مقوله سازمان دهنده شامل مقولات پایه‌ای زیر بود: نیاز عاطفی شدید

سعید می‌گوید: «دل‌م برای خانواده‌ام تنگش شده، نگران مامان و خواهرم هستم، خودم احساس تنهایی می‌کنم و دوست مناسبی پیدا نکردم»؛ تعذب ناشی از میل جنسی: افشین می‌گوید: «به شدت میل جنسی و نیازهای عاطفی

چند تایی مرغ و خروس و کلا سطح زندگی در روستا متوسط است ولی نسبت به شهر خیلی فقیریم اصلا نمی‌شه مقایسه کرد»، فقر فرهنگی، آرش می‌گوید: «نگاه مردم به خانواده ما بد بود و همراه با تحقیر و حقارت پدر معتاد و مادر مطلقه و یه خواهر کوچک، ترحم و رفت آمد زیادی فامیل در اطراف خانواده ما و سرگرمی مادر در فضای مجازی و پیام زیاد با مردها که اعصابم خورد می‌شد». این یافته نیز با یافته‌ی مورتلمنس، (۲۰۲۰) که نشان داده است که شرایط اقتصادی خانواده بر شرایط روانی فرزندان موثر است همسو است.

یکی دیگر از مقوله‌های هسته‌ای مستخرج از داده‌ها در ضعف روانی سربازان علل بین فردی بود که نشان می‌داد آنان در ایجاد و حفظ روابط بین فردی در دوران سربازی که فقدان خانواده احساس می‌شود مشکل دارند. این مقوله‌ی هسته‌ای شامل مقولات سازمان دهنده زیر بود.

ضعف مهارت‌های برقراری ارتباط یکی از مقولات سازمان دهنده در این مقوله‌ی هسته‌ای بود که نشان می‌داد ناتوانی در برقراری ارتباط مناسب می‌تواند در ضعف روانی سربازان نقش مهمی داشته باشد که شامل مقولات پایه‌ای زیر بود: ناتوانی از شروع رابطه، «از آدم‌های جدیدی که قرار باهاشون باشم و می‌ترسیدم چون مطمئن بودم اگه بفهمن من بچه طلاقم دیدشون به من عوض میشه»، ناتوانی از حفظ رابطه، سعید می‌گوید: «بعضیا واقعا نمیدونن چطور رفتار کنند یه کم بهشون بخندی میخوان روی کولت سوار بشن برای همین تنها میمون»، عدم تشخیص مرزها، مجید می‌گوید: «مافوق احترامت را نگه نمیداره و یه جوری حرف میزنه که غرورت میشکنه»

ضعف در عملکرد تاملی، جواد می‌گوید: «اینجا آدمای پولدار که میتونن حال و حول کنن و پارتی دارن خیلی راحتند».

ضعف در مدیریت مشکلات ارتباطی دیگر مقوله‌ی سازمان دهنده در این مقوله‌ی هسته‌ای بود که نشان می‌داد سربازان در حل مسائل ارتباطی خود به روش‌های سالمتر آشنا نیستند این مقوله‌ی سازمان دهنده شامل مقولات پایه‌ای زیر بود:

پرخاشگری سبحان می‌گوید: «بعضیا وقتا نمیدونم چه برخوردی با دیگران داشته باشم و پر از خشم و کینه

آرش می‌گوید: «در ضمن منم بچه طلاق بودم و نگاه مردم به خانواده ما بد بود و همراه با تحقیر و حقارت پدر معتاد و مادر مطلقه و یه خواهر کوچک و نمی‌خواستیم کسی بدونه و بفهمه»، ترس از آگاهی دیگران از بی‌پولی، جواد می‌گوید: «حالا که کلی فکر بد دارم خانواده، پدر مریضم بی‌پولی همه باعث شده پر عقده بشم» این یافته با یافته‌ی کریکبارن (۲۰۱۶) همسو است که نشان داد عزت نفس قدرت پیش بینی افسردگی را دارد همسو است.

یکی از مقوله‌های هسته‌ای مستخرج از داده‌ها مولفه‌های خانوادگی در ضعف روانی سربازان بود که نشان می‌داد بخشی از ضعف روانی سربازان مربوط به خانواده‌های آنان است این مقوله‌ی سازمان دهنده شامل مقولات پایه‌ای زیر بود:

علل مربوط به والد یکی از مقوله‌های سازمان دهنده در این مقوله‌ی هسته‌ای بود که نشان می‌داد بخشی از ضعف روانی سربازان مربوط به خانواده آنان بود و گذشته‌ای که آنان در خانواده تجربه کرده بودند این مقوله شامل مقولات پایه‌ای زیر بود:

جدا شدن والدین، آرش: «مادرم طلاق گرفته بود و رابطه داخل خلنه ما خیلی داغون بود»، بیماری پدر، سعید می‌گوید: «پدرم مریضه و بی‌پول» پدر خیلی سخت گیر و مادر بیمار، «مادرم وسواس داشت و پدرم هم خیلی سخت گیر بود»، پدر معتاد سه‌ه‌ند می‌گوید: «پدرم معتاد بود و اصلا نمی‌شد بهش اعتماد کرد. بخوام درست‌تر بگم من بدبخت عالم بودم» این یافته با یافته‌های آندرسون (۲۰۱۴) که نشان می‌دهد ساختار خانواده می‌تواند بر فرزندان اثر ماندگار داشته باشد همسو است.

علل مربوط به شرایط خانوادگی دیگر مقوله‌ی سازمان دهنده در این مقوله‌ی هسته‌ای بود که نشان می‌داد این سربازان در شرایط خانوادگی‌ای به سر می‌برده‌اند که در ضعف روانی آنان نقش داشته است و شامل کدهای پایه‌ی زیر بود:

فقر مالی رضا می‌گوید: «تک پسر هستم پدرم ۶۷ ساله و مادرم ۵۹ سالشونه. پدرم کشاورز و دیگه مانند قبل نمی‌تونه کار کنه و مادرم هم در کارها مثل قبل به پدرم کمک می‌کنه. از دار دنیا ۴ تا گاو دارن و ۱۲ تا گوسفند و

آموزش‌های می‌دادند که اول یکم حال‌مون خوب شود فکر و احساس خیلی اذیتم می‌کنه و مهمتر به آموزشی که فردا بتوانیم باهش ۴ ریال پول در بیاریم خوب بودن با هم-حرف زدن تو جمع بتوانی حقو بگیری حالتو بتوانی خوب کنی، خلاصه که کاش از این فرصت استفاده‌های بهتر و بیشتری می‌شد» این یافته‌ها نیز با یافته‌های یو، ژانگ، ژانگ زو و چان (۲۰۱۹) و برومب و اپرسون (۲۰۱۸) که نشان دادند محیط می‌تواند بر افسردگی و اضطراب موثر باشد همسو باشد.

در کل با توجه به نتایج این پژوهش می‌توان گفت علل ضعف روانی در سربازان چند بعدی است اما بهبود آن میسر است چرا که آموزش‌های غنی سازی روانی می‌تواند بسیاری از این مسائل را پوشش دهد. چرا که به کمک چنین آموزش‌هایی می‌توان به قوت روانی سرباز کمک نمود به نحوی که مهم‌ترین مهارت‌های زندگی را بتولند در محیط واقعی سربازی بیاموزد و بتواند بسیاری از مسائل را در حال حاضر و آینده حل و فصل نماید. از طریق آموزش‌ها می‌توان بسیاری از شناخت‌ها و هیجانات ناسازگار را حل نمود. همچنین این نتایج حاوی تلوحتات مهمی برای متولیان خدمت سربازی بود و آن این که سربازان باید دلسوزی مدیران را در غالب دغدغه برای آموزش‌های مسیر شغلی ادراک کنند این کار فرصت مناسبی خواهد بود برای شکل‌گیری زندگی هدفمند و با برنامه در بین سربازان. در کل این پژوهش نیز محدودیت‌هایی داشت از جمله اینکه فقط سربازانی معرفی شدند که در سه ماه آغاز سربازی بودند و سیر ضعف روانی یا بهبود آن در طول ماه‌های سربازی بررسی نشد. در کل پیشنهاد می‌شود سیر ضعف روانی یا غنای روانی در بین سربازان نیز مطالعه گردد همچنین پیشنهاد می‌شود با توجه به این نتایج پیشنهاد می‌شود بسته‌های رشد مسیر شغلی در سربازی در کنار سایر اصلاحات رفتاری مد نظر متولیان خدمت سربازی قرار بگیرد.

موازن اخلاقی

در این پژوهش ملاحظات اخلاقی از جمله اصل رازداری، محرمانه ماندن اطلاعات شخصی و آزاد بودن برای ادامه شرکت در پژوهش مورد توجه قرار گرفت.

تشکر و قدردانی

میشم»، جراتمندی، سعید می‌گوید: «چون گذشته تلخ و ناهنجاری داشتم و خانواده خوبی ندارم به خودم اجازه نمیدم خیلی چیزها را بگم یا راحت حرفم را بزنم» در روی کردن از دیگران، آرش می‌گوید: «از بیان نظر در جمع می‌ترسم و حرفم را نمی‌توانم بزنم، جرات ورز نیستم و از حقم نمی‌توانم دفاع کنم و زیر بار زور می‌روم». این یافته نیز با یافته‌های سمپتهیرو (۲۰۱۶) و یو و همکاران (۲۰۱۹) که رابطه بین ارتباطات بین فردی و ابعاد ضعف روانی را نشان داده‌اند همسو است.

علل محیطی ضعف روانی سربازان یکی دیگر از مقوله‌های هسته‌ای بود که از مضامین استخراج شد و نشان داد که محیط سربازی و جو روانی حاکم بر آن نیز می‌تواند ضعف روانی را تشدید کند و یا ایجاد نماید این مقوله‌ی هسته‌ای شامل مقولات سازمان دهنده زیر بود: ادراک ضعف کادر نظامی در برقراری ارتباط مقتدرانه، یکی از مقولات سازمان دهنده در این مقوله بود که نشان می‌داد جوانان به عوض ادراک اقتدار بیشتر ادراک تحقیر از جانب بالادست را دارند که شامل مقولات پایه‌ای زیر بود: تحقیرشدن، سهند می‌گوید: «یکی دو نفر با ما مثل برده رفتار می‌کنند»، ادراک پارتی بازی، مجید: «من هیچ پارتی ندارم و این موضوع باعث میشه احساس بدبختی بکنم»، ادراک ذهن بین بودن مافوق، وحید می‌گوید: «یه عده هم زبان چرب و نرم دارند که ماهم نداریم»، ادراک بی‌توجهی محیط به نیازهای فعلی سربازان یکی دیگر از کدهای سازمان‌دهنده در این کد هسته‌ای این بود که سربازان احساس می‌کردند دو سال از زندگی آنان در سربازی طی می‌شود و پس از سربازی از مهارت‌های شغلی و زندگی لازم برای اداره‌ی یک زندگی برخوردار نیستند این مقوله‌ی سازمان دهنده شامل کدهای پایه‌ای زیر بود: ادراک بی‌توجهی به آموزش مهارت‌های شغلی، علی می‌گوید «ای کاش تو این دوره مهارت‌های حرفه را یاد می‌گرفتم که بعدش بلا تکلیف نباشم»، ادراک بی‌توجهی به مهارت‌های روانشناختی: محمد می‌گوید: «اگر اینجا در زمینه‌ی روانشناختی در حوزه مهارت‌های کنترل و رشد هیجانات و کنترل ذهن و معنویت آموزش‌هایی بدن خیلی عالی میشه»، ادراک بی‌توجهی محیط سربازی به فرصت موجود: وحید می‌گوید: «کاش شرایط ما را درک می‌کردند

مولادوست، کیومرث؛ ابراهیمیان، محمدرضا؛ امیرمظاهریف
 امیرمسعود. (۱۴۰۱). مطالعه سبک زندگی سربازان در یک
 سازمان نظامی. مدیریت نظامی، ۱۸۵(۱): ۹۹-۱۲۴
 واعظی نژاد، حجت اله؛ موسوی نقابی، سید مجتبی. (۱۳۹۹).
 تبیین معیارهای بکارگیری بهینه کارکنان وظیفه بر اساس
 تحلیل مضامین فرامین مقام معظم رهبری. مطالعات بین
 رشته‌ای دانش راهبردی، ۱۰(۳۹): ۱۷۸-۱۵۱.

Anderson, J. (2014). The impact of family structure on the health of children: Effects of divorce. *The Linacre Quarterly*, 81(4), 378-387.

Bardeen, J. R., & Fergus, T. A. (2016). The interactive effect of cognitive fusion and experiential avoidance on anxiety, depression, stress and posttraumatic stress symptoms. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 5(1), 1-6.

Bishop, S. J., & Gagne, C. (2018). Anxiety, depression, and decision making: a computational perspective. *Annual review of neuroscience*, 41, 371-388.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.

Braun, V., Clarke, V., & Hayfield, N. (2019). 'A starting point for your journey, not a map': Nikki Hayfield in conversation with Virginia Braun and Victoria Clarke about thematic analysis. *Qualitative Research in Psychology*, 1-22.

Bromberger, J. T., & Epperson, C. N. (2018). Depression during and after the perimenopause: Impact of hormones, genetics, and environmental determinants of disease. *Obstetrics and Gynecology Clinics*, 45(4), 663-678.

Caouette, J. D., & Guyer, A. E. (2016). Cognitive distortions mediate depression and affective response to social acceptance and rejection. *Journal of affective disorders*, 190, 792-799.

Changi Ashtiyani, J., Avakh keysomi, F., Jahandari, P., & Rahnejat, A. M. (2022). Investigating the Causes of Desertion: A Qualitative Study. *MCS*, 8 (4):319-331 (Persian)

Chen, S., Yao, N., & Qian, M. (2018). The influence of uncertainty and intolerance of uncertainty on anxiety. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, 61, 60-65.

Eskandarinezhad, A., & Ghaffary, G. (2022). Analysis of Suspension of conscription and Retention in University (Case Study: Students of University of Tehran). *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 11(3), 593-623. (Persian)

از کلیه عزیزانی که ما را در انجام این پژوهشی یاری رساندند اعم از مسئولین پژوهشی دانشگاه، مسئولین پژوهشی پادگان و سربازان بزرگوار شرکت کننده کمال تشکر و سپاس داریم.

تعارض منافع

هزینه‌های انجام این پژوهش از هیچ موسسه‌ای دریافت نشده است و بین نویسندگان هیچ تعارض منافی وجود ندارد.

منابع

اسکندری نژاد، علیرضا؛ غفاری، غلامرضا. (۱۴۰۱). تحلیل تعلیق خدمت نظام وظیفه و ماندگاری در دانشگاه (مورد مطالعه دانشجویان دانشگاه تهران). *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۱۱(۳): ۵۹۳-۶۲۳

چنگی آشتیانی، جواد؛ آوخ کیسمی، فرهاد؛ جهانداری، پیمان؛ راه نجات، امیرمحسن. (۱۴۰۰). واکاوی علل فرار از خدمت سربازی: یک مطالعه کیفی. *علوم مراقبتی نظامی* ۱۴۰۰؛ ۸ (۴): ۳۱۹-۳۳۱

صدری دمیرچی، اسماعیل؛ صمدی فرد، حمیدرضا. (۱۳۹۷). نقش باورهای غیرمنطقی، ذهن آگاهی و اجتناب شناختی در پیش‌بینی افکار خودکشی سربازان وظیفه. *مجله طب نظامی*، ۲۰(۴): ۴۳۸-۴۳۱

ضیغمی، رضا؛ باقری نسامی، معصومه؛ حقدوست اسکویی، سیده فاطمه؛ یادآور نیکروش، منصوره. (۱۳۸۷). تحلیل محتوا. *نشریه پرستاری ایران* ۲۱(۵۳): ۵۲-۴۱

فیروزجائیان، علی اصغر؛ جان محمدی لرگانی، وحید. (۱۳۹۷). خدمت نظام وظیفه: فرصتی اجتماعی. *مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی*، ۸(۲۹): ۲۰۵-۲۲۳

قائمی، یاسر؛ علیپوریانی، طهماسب. (۱۳۹۸). نظام وظیفه عمومی؛ درس‌های گذشته، چشم انداز و ضرورت‌های آینده. *فصلنامه مطالعات منافع ملی*، ۵(۱۷): ۱۳۷-۱۵۸

کمالوند، حسین؛ کریمی طاهر، رسول؛ وثوقی، عبدالله. (۱۳۹۵). بررسی عوامل مؤثر بر فرار از خدمت سربازان؛ مورد مطالعه پایگاه یکم شکاری مهرآباد. *علوم و فنون نظامی*، ۱۲(۳۶): ۱۰۵-۱۲۱

محبوب، حسن؛ قدیری، حجت اله؛ شاطری، کریم؛ تنهایی، علیرضا. (۱۳۹۹). نقش خدمت سربازی در تکوین و تجلی رفتارهای شهروندی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه تهران). *مدیریت نظامی*، ۲۰(۷۷): ۱۶۱-۱۸۸

۱۸۸-۱۶۱: (۷۷): ۲۰

- psychological inflexibility, and shame as explanatory factors between neuroticism and depression. *Journal of affective disorders*, 190, 376-385.
- Ronchi, L., Banerjee, R., & Lecce, S. (2020). Theory of mind and peer relationships: The role of social anxiety. *Social Development*, 29(2), 478-493.
- Sadri Damirchi E, & Samadifard H R. (2018). The Role of Irrational Beliefs, Mindfulness and Cognitive Avoidance in the Prediction of Suicidal Thoughts in Soldiers. *Journal Military Medicine*, 20 (4):431-438 (Persian)
- Samphthirao, P. (2016). Self-concept and interpersonal communication. *The International Journal of Indian Psychology*, 3(3), 177-189.
- Savci, C., Akinci, A. C., & Keles, F. (2021). Anxiety Levels and Clinical Decision-Making Skills of Nurses Providing Care for Patients Diagnosed with COVID-19. *Electronic Journal of General Medicine*, 18(6).
- Vaezinejad, H., Mousavi Neghabi, S. (2020). Explaining the criteria of optimal employing of public military service draftees based on thematic analysis of the Supreme Leader's Orders. *Strategic Management Studies of National Defence Studies*, 10(39), 178-151. (Persian)
- Vaismoradi, M., Turunen, H., & Bondas, T. (2013). Content analysis and thematic analysis: Implications for conducting a qualitative descriptive study. *Nursing & health sciences*, 15(3), 398-405. (Persian).
- Voncken, M. J., & Bögels, S. M. (2008). Social performance deficits in social anxiety disorder: Reality during conversation and biased perception during speech. *Journal of Anxiety Disorders*, 22(8), 1384-1392.
- Wang, R., Liu, H., Jiang, J., & Song, Y. (2017). Will materialism lead to happiness? A longitudinal analysis of the mediating role of psychological needs satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 105, 312-317.
- You, Z., Zhang, Y., Zhang, L., Xu, Y., & Chen, X. (2019). How does self-esteem affect mobile phone addiction? The mediating role of social anxiety and interpersonal sensitivity. *Psychiatry research*, 271, 526-531.
- Firozjayan, A. A., & Janmohammadi, V. (2019). Serving the Duty System: A Social Opportunity. *Strategic Studies of public policy*, 8(29), 205-223. (Persian)
- Ghaemi, Y., & Alipouriani, T. (2019). Military Service; Study, Vision, and Decision-Making Necessity. *National Interest Studies*, 5(17), 137-158. (Persian)
- Jacobson, N. C., & Newman, M. G. (2014). Avoidance mediates the relationship between anxiety and depression over a decade later. *Journal of anxiety disorders*, 28(5), 437-445.
- Kamalvand, H., karimitaher, R., & Vosoughi, A. (2016). Investigating the Factors Affecting Soldiers' Escape from Military service, A Case Study of the Mehrabad Air Base. *Military Science and Tactics*, 12(36), 105-121. (Persian)
- Kircaburun, K. (2016). Self-Esteem, Daily Internet Use and Social Media Addiction as Predictors of Depression among Turkish Adolescents. *Journal of Education and Practice*, 7(24), 64-72.
- Lee, E., Karim, H., Andreescu, C., Mizuno, A., Aizenstein, H., Lee, H., & Park, B. (2022). Network modeling of anxiety and psychological characteristics on suicidal behavior: Cross-sectional study. *Journal of affective disorders*, 299, 545-552.
- Mahjoub, H., Ghadiri, H; Shateri, K., & Tanhaee, T. (2020). The Role of Military Service in the Development and Manifestation of Citizenship Behaviors (Case Study: Tehran University Students). *A Research Quarterly in Military Medicine*, 20 (77), 161-188. (Persian)
- Maloney, E. A., Sattizahn, J. R., & Beilock, S. L. (2014). Anxiety and cognition. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*, 5(4), 403-411.
- Moladoost, K., Ebrahimian, M., & Amirmazaheri, A. (2022). Studying the Lifestyle of Soldiers in a Military Organization. *MILITARY MANAGEMENT QUARTERLY*, 22(85), 99-124. (Persian)
- Mortelmans, D. (2020). *Economic Consequences of Divorce: A Review*. In: Kreyenfeld, M., Trappe, H. (Eds) *Parental Life Courses after Separation and Divorce* in Europe. Life Course Research and Social Policies, vol 12. Springer, Cham.
- Paulus, D. J., Vanwoerden, S., Norton, P. J., & Sharp, C. (2016). Emotion dysregulation,